

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE

REZUMATUL LUCRĂRII DE DOCTORAT

„ACTIVITATEA MUZICALĂ BISERICESCĂ ȘI LAICĂ DIN
ALBA IULIA ÎN SECOLUL XX”

Conducător de doctorat:

Pr. prof. univ. dr. Domin Adam

Doctorand:

Pr. Bogdan Laurențiu Avram

Alba Iulia

2022

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR

INTRODUCERE

Scopul și obiectivele generale

Stadiul cercetării

Metodologia de cercetare

Limitele cercetării

1 BISERICILE, ȘCOLILE ȘI CURTEA PRINCIARĂ DIN ALBA IULIA – FACTORI DE CULTIVARE ȘI TRANSMITERE A MUZICII

- 1.1 *Alba Iulia – centru muzical – prezentare istorico-culturală*
- 1.2 *Viața bisericească și instituțiile ecleziastice albaiulieni*
- 1.3 *Școlile din Alba Iulia – izvoare de cunoaștere și de promovare a culturii muzicale*
- 1.4 *Centre religioase și muzicale - Școlile confesionale ortodoxe de pe lângă Parohia Ortodoxă „Buna Vestire” Centru și Parohia Ortodoxă „Sfânta Treime” Maieri I*

2 ACTIVITATEA MUZICALĂ BISERICESCĂ DIN ALBA IULIA ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

- 2.1 *Începuturile muzicii corale în cadrul spațiului liturgic – o perspectivă asupra unei arte corale românești*
- 2.2 *Activitatea muzicală bisericească din Alba Iulia – corurile parohiale*
  - 2.2.1 *Corul Parohiei Ortodoxe Române Alba Iulia - Maieri I*
  - 2.2.2 *Corul Parohiei Ortodoxe Române Alba Iulia - Centru*
  - 2.2.3 *Corul Parohiei Ortodoxe Române Alba Iulia - Partoș*
  - 2.2.4 *Corul Bisericii Încoronării și al Episcopiei Armatei*
  - 2.2.5 *Corul Parohiei Ortodoxe Române Pâclișa*
  - 2.2.6 *Corul Parohiei Greco-Catolice Alba Iulia - Maieri*
  - 2.2.7 *Corul Parohiei Greco-Catolice Alba Iulia - Lipoveni*
  - 2.2.8 *Reuniunea corală Evanghelică săsească din Alba Iulia*
- 2.3 *Școala de cântăreți bisericești „Sfântul Nicolae” din Alba Iulia -promotoare a muzicii de strană și a cântării corale*
- 2.4 *Analiza armonică a unor manuscrise, partituri și știmate muzicale armonizate sau compuse de dirijorii corurilor bisericești din Alba Iulia în prima parte a secolului al XX-lea*

2.5 *Evenimente muzicale religioase desfășurate în Alba Iulia în prima jumătate a secolului XX*

- 2.5.1 Festivalul artistic „Nicolae Oancea” – 1 mai 1923
- 2.5.2 Concertul corului bărbătesc „Hermania” din Sibiu – 19 mai 1923
- 2.5.3 Concertul Corului Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului – 28-29 martie 1925
- 2.5.4 Concertul Corului Academiei Teologice din Sibiu – 22 iunie 1929
- 2.5.5 Concertul Corului Academiei Teologice din Sibiu – 6 noiembrie 1929
- 2.5.6 Concertul Corului Academiei Teologice din Sibiu – 14 octombrie 1937

3 ACTIVITATEA MUZICALĂ LAICĂ DIN ALBA IULIA ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

3.1 *Reuniuni și asociații muzical-corale*

- 3.1.1 Corul Reuniunii meseriașilor, comercianților și economilor români
- 3.1.2 Corul Despărțământului ASTRA
- 3.1.3 Corul gărzii țărănești a Partidului Național Țărănesc
- 3.1.4 Societatea Filarmonică „Harmonia”

3.2 *Coruri și orchestre școlare*

- 3.2.1 Corul și orchestra Liceului de băieți „Mihai Viteazul”
- 3.2.2 Corul Liceului de Fete
- 3.2.3 Corul și orchestra Liceului de băieți romano-catolic „Majláth”
- 3.2.4 Corul Gimnaziului episcopesc romano-catolic de fete

3.3 *Coruri și fanfare ale instituțiilor publice*

- 3.3.1 Corul Garnizoanei și Fanfara Regimentului 91 Infanterie

3.4 *Analiza unei partituri muzicale laice din prima jumătate a secolului XX*

4 ACTIVITATEA MUZICALĂ BISERICESCĂ DIN ALBA IULIA ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

4.1 *Corurile parohiale*

- 4.1.1 Corul Parohiei Ortodoxe Române Alba Iulia - Maieri I
- 4.1.2 Corul Parohiei Ortodoxe Române Alba Iulia - Maieri II
- 4.1.3 Corul Parohiei Ortodoxe Române Alba Iulia - Centru
- 4.1.4 Corul Parohiei Ortodoxe Române Alba Iulia - Lipoveni
- 4.1.5 Corul Parohiei Ortodoxe Române Bărabanț
- 4.1.6 Corul Parohiei Ortodoxe Române Partoș
- 4.1.7 Corul Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia

- 4.1.8 Corul de copii „Theotokos” al Parohiei Ortodoxe Române Alba Iulia Maieri I
- 4.2 *Activitatea corală bisericească în școlile teologice din Alba Iulia*
  - 4.2.1 Seminarul Teologic Ortodox „Sfântul Simion Ștefan”
  - 4.2.2 Corul bărbătesc „Apulum” al Seminarului Teologic Ortodox „Sfântul Simion Ștefan”
  - 4.2.3 Școala de cântăreți bisericești
  - 4.2.4 Facultatea de Teologie Ortodoxă
  - 4.2.5 Corul mixt „Augustin Bena” și corul bărbătesc ale Facultății de Teologie Ortodoxă
- 4.3 *Analiza armonică a unor partituri compuse și armonizate de dirijorii corurilor bisericești din a doua jumătate a secolului al XX-lea*

5 ACTIVITATEA MUZICALĂ LAICĂ DIN ALBA IULIA ÎN CEA DE-A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

- 5.1 *Coruri și orchestre școlare*
  - 5.1.1 Corul grupei sindicale „Grădinițe”
  - 5.1.2 Corul Școlii Generale Nr. 1 (Școala Gimnazială „Vasile Goldiș”)
  - 5.1.3 Corul Școlii Generale nr. 2 (Colegiul Tehnic „Apulum”)
  - 5.1.4 Corurile Școlii Generale nr. 3 (Școala Gimnazială „Avram Iancu”)
  - 5.1.5 Corul Școlii generale nr. 6 (Școala Gimnazială „Ion Agârbiceanu”)
  - 5.1.6 Corul Școlii generale nr. 7 (Școala Gimnazială „Mihai Eminescu”)
  - 5.1.7 Corul Școlii generale nr. 8 (Liceul Sportiv)
  - 5.1.8 Corul de fete al Școlii de Cooperație (Grup Școlar de Cooperație)
  - 5.1.9 Corul Casei Pionierilor și al Șoimilor Patriei
  - 5.1.10 Școala Populară de Artă
  - 5.1.11 Corul de cameră, orchestra și tariful Liceului „Horea, Cloșca și Crișan” (Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan)
  - 5.1.12 Corul Liceului de Fete
  - 5.1.13 Grupul vocal al Liceului economic și de cooperație (Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”)
  - 5.1.14 Corul și fanfara Liceului Militar „Mihai Viteazul”
  - 5.1.15 Corul Liceului Industrial nr. 3 (Liceul Tehnologic „Dorin Pavel”)
  - 5.1.16 Corul Liceului Industrial nr. 4 (Colegiul Tehnic „Apulum”)
  - 5.1.17 Corurile Liceului de Muzică și Arte Plastice
  - 5.1.18 Corul Casei Corpului Didactic
- 5.2 *Corurile Caselor de Cultură din Alba Iulia*

- 5.2.1 Corurile Casei Raionale (Municipale) de Cultură (Casă de cultură a Studenților)
- 5.2.2 Corul și grupul vocal-coral cameral feminin al Casei municipale de cultură
- 5.2.3 Corurile Casei de Cultură a Sindicatelor
- 5.2.4 Corul de cameră „Codex Apulum”
- 5.2.5 Grupul vocal al Oficiului de Calcul
- 5.2.6 Corul de cameră al Institutului de Proiectări
- 5.2.7 Cor pe voci egale – bărbătesc – „Colina”
- 5.2.8 Grupul coral al clubului „Cetate”
- 5.3 *Coruri ale sindicatelor din Alba Iulia*
  - 5.3.1 Corul Consiliului local al Sindicatelor
  - 5.3.2 Corurile și formațiile muzicale ale Sindicatului „Învățământ”
  - 5.3.3 Corul Sindicatului „Sănătatea”
  - 5.3.4 Corul bărbătesc al Sindicatului din Complexul C.F.R.
  - 5.3.5 Grupul vocal al Sindicatului Poștă, Telefoane, Telegraf, Radio
- 5.4 *Coruri ale cooperativelor și întreprinderilor din Alba Iulia*
  - 5.4.1 Corul Cooperativei „Mureșul”
  - 5.4.2 Corul Întreprinderii „Utilajul”
  - 5.4.3 Corul Întreprinderii „Porțelanul”
  - 5.4.4 Corul Întreprinderii „Refractara”
  - 5.4.5 Corul fabricii „Ardeleana”
  - 5.4.6 Corul Întreprinderii Raionale de Industrie Locală „Horea”

CONCLUZII

ANEXE

BIBLIOGRAFIE

Cuvintele cheie ale lucrării: *muzică, cântec, cor, orchestră, fanfară, dirijor, conducător, partitură, corală, Alba Iulia, Transilvania, concert, spectacol, festival coral, festival muzical, arhive, biserică, preot, episcop.*

INTRODUCERE

„Muzica este un sentiment trăit, exprimat, transpus în formă sonoră. Și cum sentimentul muzical nu poate fi tradus decât incomplet prin cuvinte, s-a spus adesea că muzica este arta de a exprima inexprimabilul”¹. Muzica este arta care nu a lipsit din cultul și cultura niciunui neam. Muzica a exprimat încă din cele mai vechi timpuri sentimentul frumosului. Transmite un puternic sentiment al emoțiilor, fiind considerată un adevărat tezaur al simțirii și al gândirii omenești. Muzica este un dar al lui Dumnezeu.

În zbuțumata sa istorie, poporul român și-a trăit cu intensitate fiecare clipă eternizând-o în muzică, în cântece. „Cântați români – stă scris într-un calendar tipărit la Lugoj în 1848 – căci adesea un cântec este destul să facă un om nemuritor și o nație fericită”. Și românul a cântat dintotdeauna. Și-a cântat mai ales eroii și martirii, faptele de vitejie nepieritoare. Ștefan, Mihai, Iancu, Horea, Cloșca, Crișan, Tudor și-au aflat faima peste timp în primul rând prin bogatul folclor creat în jurul lor și apoi prin condeiul compozitorilor din epocile clasice. Nu există moment important în zbuțumata noastră istorie care să nu-și fi găsit expresia în această vastă cronică a devenirii neamului românesc, care este cântecul.

Bogată și nu mai puțin reprezentativă ne apare creația folclorică, baladele, cântecele de vitejie și de cântănie, care preamăresc lupta maselor împotriva nedreptăților sociale și naționale. Cine nu vibrează și astăzi ascultând „Marșul lui Iancu” spre exemplu, chiar dacă realizatorii lui au rămas în negura anonimatului. Dar nu numai folclorul ci și creația muzicală cultă a vibrat în permanență în consens cu istoria neamului nostru.

Repertoriile formațiilor corale care s-au format de-a lungul secolelor începând cu jumătatea secolului al XIX-lea când apare primul cor, reflectă cu sensibilitate și expresivitate marea epopee a neamului românesc în drumul său spre împlinire. Rezonanța pe care piese corale ca „Deșteaptă-te române” (muzica Anton Pann), „Pui de lei” (Ionel G. Brătianu), „Voința neamului” (Ion Gr. Danielescu), „Sus inima români” (Nicolae Oancea) „Alba Iulia” (Emil Gavriș) ca și altele ale căror autori au rămas necunoscuți reverberează cu aceeași forță în inimile celor ce le interpretează și le ascultă și azi.

Dintre toate artele frumoase, muzica este cea care lucrează nemijlocit asupra inimii omului, numai ea se adresează izvorului intim al existenței și schimbă cu totul dispoziția interioară și trăirile sufletești ale omului. În anul 1942, prof. Tudor Ciortea susținea conferința intitulată „Ardelenii în muzică”, care ulterior a fost publicată în revista *Transilvania*. Acesta subliniază rolul deosebit pe care muzica îl are în viața omului, a țaranului ardelean, și afirmă următoarele: „cântecul este însăși glăsuirea vieții lor împietrite în taina satului (...) niciodată

---

¹ Jean-Jacques RAPIN, *Să descoperim muzica*, trad. din limba franceză de Camenița Stela, Glancz Erna și Mărcuș Angela, București, Edit. Muzicală, 1975, p.7.

nu a secat și nu va înceta să curgă hora lungă în Maramureș, descântul viu pe Crișuri, corindul pe Someșe sau jocurile pe Câmpie. Căci rostul acestor cântece este vechiu cât țara și duce departe spre credințele străbune”².

Scopul și obiectivele generale

Scopul acestei lucrări doctorale este creionarea unei istoriografii a muzicii corale bisericești și laice din orașul Alba Iulia.

Două motive ne-au călăuzit în elaborarea prezentei lucrări: primul de natură subiectivă, a fost acela că aparțin acestei zone geografice și am studiat în Alba Iulia, iar cel de-al doilea motiv care este de această dată obiectiv, a fost, considerăm noi, lipsa unui studiu sistematic al fenomenului muzical coral bisericesc și laic din orașul Marii Uniri. Activitatea muzicală corală nu a fost studiată satisfăcător în această zonă deoarece, în opinia cercetătorilor de până acum, Alba Iulia nu a reprezentat un centru muzical important.

Obiectivele generale ale acestei cercetări se evidențiază prin identificarea rolului elementului religios în cântarea corală și în păstrarea și promovarea identității naționale. Un alt obiectiv este identificarea și creionarea portretelor dirijorilor care au condus formațiile corale din Alba Iulia și descoperirea și valorificarea unor lucrări aparținând acestor dirijori. Cercetarea de față de referă strict la tradiția corală bisericească și laică din orașul Alba Iulia și din cele 3 cartiere aparținătoare: Bărăbanț, Partoș și Pâclișa.

Motivul alegerii acestei teme a fost continuarea cercetării pe care am început-o ca student al Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj Napoca, specializarea Pedagogie muzicală, finalizată cu teza de licență cu tema „Trei decenii de activitatea corală a cappella în Alba Iulia”, elaborată sub coordonarea și îndrumarea doamnei profesor universitar doctor Ecaterina Banciu.

Stadiul cercetării

Despre Alba Iulia s-a scris relativ mult, fiind atinse subiecte diverse: prezența mărturiilor și vestigiilor istorice, a principalelor monumente istorice ale orașului, istoricul diferitelor comunități și instituții ecleziale și școlare. Însă în nici una dintre aceste lucrări dedicate orașului, în general, și nici în vreo lucrare alocată obiectivelor, monumentelor sau personalităților marcante, în special, nu s-a tratat cu temeinicie viața culturală, și în special,

---

² Tudor CIORTEA, „Ardelenii în muzică”, în *Transilvania*, Organ al ASTREI, Anul 73, iulie-august, nr. 7-8, Sibiu, 1942, p.596.

cea muzicală, cea corală din această localitate. Această temă fiind cercetată foarte sumar a fost adesea ignorată.

Am urmărit evoluția muzicii bisericești din Transilvania, în general, și din zona Alba Iuliei, în particular, apoi, pe cea a muzicii laice din arealul nostru, începând cu secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, și am ajuns până la începutul secolului XX. Considerăm că tema corală nu este un subiect analizat sistematic în lucrări de referință. Printre singurele cercetări se numără lucrarea „Cultura muzicală bisericească din Eparhia Alba Iuliei” aparținând părintelui profesor Domin Adam, sau lucrarea „Monografia muzicii culte românești din zona Sebeș-Alba”, realizată pe părintele profesor Dragoș-Ioan Șuşman, ambii cadre didactice la Facultatea de Teologie din Alba Iulia.

De lângă aceste surse bibliografice, mai amintim unele studii și articole ale profesorilor de muzică din Alba Iulia, precum și unele cronici de la diferite evenimente corale desfășurate în această localitate, dintre care amintim: Domin Adam, „Muzica bisericească monodică și corală în zona Alba Iuliei”³; Domin Adam, „Învățământul muzical bisericesc în zona Alba Iuliei până în sec. XIX”⁴; Domin Adam, „Variante de cântări bisericești pe cele opt glasuri ce se practică în zona Alba Iuliei”⁵; Domin Adam, „Nicolae Oancea, primul profesor de muzică de la Liceul Horea, Cloșca și Crișan din Alba Iulia”⁶; Nicolae Topîrcean, „Seminarul Teologic Ortodox Mitropolit Simion Ștefan, din Alba Iulia (1991-2005)”⁷; Nicolae Topîrcean, „Aniversarea a 80 de ani de existență a coralei «Sfânta Treime» a Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia și întrunirea anuală a Asociației Naționale Corale din România”⁸; Nicolae Topîrcean, „115 ani de cântare în armonie la Biserica «Maieri I» din Alba Iulia”⁹; Florentin Crișan, „Alba Iulia – centru muzical european în secolul al XVI-lea”¹⁰.

Datorită lipsei surselor bibliografice în prezentarea vieții muzicale din Alba Iulia, atenția cercetării noastre s-a îndreptat spre documentele aflate în arhivele parohiale, în arhivele instituționale ecleziale superioare și în arhivele instituționale laice. Am pornit în acest

---

³ Domin ADAM, „Muzica bisericească monodică și corală în zona Alba Iuliei”, în *Annales Universitatis Apulensis*, Seria Theologica, nr. 1, Alba Iulia, 2001.

⁴ Idem, „Învățământul muzical bisericesc în zona Alba Iuliei până în sec. XIX”, în *Credința Ortodoxă*, nr. 1, Ianuarie-Iunie, Alba Iulia, 2001.

⁵ Idem, „Variante de cântări bisericești pe cele opt glasuri ce se practică în zona Alba Iuliei”, în *Credința Ortodoxă*, nr. 1, Alba Iulia, 2002.

⁶ Idem, „Nicolae Oancea, primul profesor de muzică de la Liceul Horea, Cloșca și Crișan din Alba Iulia”, în *Altarul Reîntregirii*, nr. 2, Alba Iulia, 2004.

⁷ Nicolae TOPÎRCEAN, „Seminarul Teologic Ortodox Mitropolit Simion Ștefan, din Alba Iulia (1991-2005)”, în *Îndrumător Pastoral Reîntregirea*, vol. XXI, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2005.

⁸ Idem, „Aniversarea a 80 de ani de existență a coralei «Sfânta Treime» a Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia și întrunirea anuală a Asociației Naționale Corale din România”, în *Buletin informativ 15-16 al Asociație Naționale Corale din România*, București, 2011.

⁹ Idem, „115 ani de cântare în armonie la Biserica «Maieri I» din Alba Iulia”, în *Credința străbună*, Anul XXIII, nr. 11 (332), noiembrie, 2013.

¹⁰ Florentin CRIȘAN, „Alba Iulia – centru muzical european în secolul al XVI-lea”, în *Ethos XXI*, revistă de cultură editată de ASTRA albauliană și Uniunea Artiștilor Plastici, Anul V, nr. 23, Alba Iulia, Edit. Altip, 2014.

demers de cercetare fiind conștient că tema este una dificilă, apoi am fost descurajat de unii oameni, însă având speranța că orice lucrare făcută spre slava lui Dumnezeu și în folosul Bisericii va fi dusă la bun sfârșit.

Metodologia de cercetare

În privința metodologiei folosite în lucrarea de față, am căutat să respect, sub atenta grijă și riguroasa asistență a părintelui profesor Domin Adam, criteriile științifice specifice realizării tezei de doctorat, pornind de la întocmirea unei sumare bibliografii adecvate pe baza planului de idei stabilit. Conturându-se ca o cercetare de tip monografic, adunarea întregului material de studiu a presupus încă de la început un demers complex, bazat pe metodologie adecvată, pe tehnici de cercetare și înregistrare, care evidențiază calitatea științifică a demersului.

În primul rând, am desfășurat o cercetare amănunțită a arhivelor parohiilor Alba Iulia Centru, Alba Iulia Maieri I și II, Alba Iulia Lipoveni și Alba Iulia Partoș, încercând să identific acele documente care fac referire la tema de cercetare. Apoi, am realizat o cercetare a fondurilor documentare aflate în custodie la: Arhiva Arhiepiscopiei Alba Iuliei, Arhiva Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, Arhiva Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiva Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. De asemenea, o muncă grea și ostenitoare am realizat studiind fondurile documentare existente la Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale, la Arhivele Militare din Pitești, la Muzeul Național al Unirii, la Biblioteca Județeană Mureș, la Biblioteca Județeană Alba.

Pentru a pătrunde mai adânc în atmosfera muzicală a unui oraș „centru muzical”, am cercetat ziarele și periodicele apărute în acest secol: „Renașterea” (1923-1950), „Amicul Școlii” (1924-1935), „Arma cuvântului” (1940-1944), „Alba Iulia” (1918-1945), „Vestea” (1922-1925), „Viitorul Albei” (1925-1935), „Drumul socialismului” (1949-1968), „Pacea” (1930-1933), „Steaua roșie” (1954-1964), „Scânteia” (1976-1989) și „Unirea” (1968-1989). Din păcate lipsa de cele mai multe ori a numelui autorilor articolelor ne-a făcut cercetarea mai dificilă. Acest fapt îl amintim aici pentru a oferi veridicitate surselor citate pe parcursul lucrării.

De asemenea, am avut șansa să dau peste oameni care au avut tangențe cu acest domeniu și care mi-au pus la dispoziție informații, partituri, poze și documente legate de viața corurilor. Dintre aceștia le sunt recunoscător și le mulțumesc următorilor: părintelui profesor Domin Adam, părintelui profesor Dumitru Vanca, părintelui protopop Teofil Slevaș, părintelui profesor Nicolae Topîrcean, părintelui Marius Popa, domnului profesor Emil Ciobotă, domnului profesor Adrian Solomon, domnului profesor Iosif Fiț, domnului Ioan

Bâscă, doamnei Maria Rusneac, doamnei Antonina Budacu, doamnei Lucia Banoviț, doamnei Mariana Frîncu, doamnei Maria Cricovean, doamnei Elisabeta Mărginean, doamnei Dana Zecheru, doamnei Smaranda Cutean și tuturor celor de la care am obținut informații prețioase.

O altă metodă de cercetare a fost înregistrarea, ca metodă de investigare. Am înregistrat câteva interviuri cu membrii ai familiilor unor foști dirijori din Alba Iulia de la care am aflat și consemnat lucruri mai puțin știute și care nu se află în arhivele sau în bibliografiile de specialitate.

Metoda descriptivă a fost una dintre metodele l-a care am apelat în cercetarea de față. Faptul că formațiilor corale bisericești își desfășurau activitatea oferind răspunsurile la serviciile religioase considerăm un lucru admirabil. Însă activitățile desfășurate în afara bisericilor sunt cele care dau o deosebită valoare formațiilor corale bisericești, prin misiunea și prin mărturisirea pe care o adresează publicului prezent la aceste evenimente culturale.

Observăm pe parcursul lucrării, o bogată activitatea muzicală laică în perioada comunistă, o activitate cu caracter laic. Cu toate că în această perioadă activitatea corală bisericească a fost mult redusă, totuși credem că în corurile Caselor de Cultură, în cele ale Sindicatelor și Întreprinderilor au activat mulți oameni ai Bisericii și viceversa, coriști din corurile laice, participau la activitatea corală bisericească.

Nu în ultimul rând am utilizat ca metodă de cercetare analiza muzicală. Am căutat cele mai reprezentative și frumoase piese corale aparținând dirijorilor care au activat în Alba Iulia, apoi am scris aceste piese în programul *Musescor3*, un program dedicat tehnoredactării computerizate a partiturilor, după care am făcut o analiză simplă a melodiilor din punct de vedere armonic.

Limitele cercetării

Limitele cercetării au fost anunțate încă din titlul lucrării și se încadrează în spațiul temporar al secolului al XX-lea și în arealul orașului Alba Iulia. Anterior secolului XX informațiile despre muzica corală din acest oraș sunt destul de puține. Am optat pentru prezentarea cronologică a informațiilor din documente. Pornind de la afirmația că „Un fenomen muzical nu poate fi privit doar în sine, izolat, fiind necesară abordarea sa și din prisma impactului pe care l-a avut asupra comunității”¹¹, ne-am asumat pe deplin răspunderea întocmirii acestei cercetări, fiind conștient că indiferent de rezultatele acestui demers, el va

---

¹¹ Dragoș-Ioan ȘUȘMAN, *Monografia muzicii culte românești din zona Sebeș-Alba*, Alba Iulia, Edit. Altip, 2015, p.11.

reprezenta un pas înainte în istoriografia muzicii corale românești din Transilvania, în general, și din Alba Iulia, în particular.

Lucrarea este structurată în 5 capitole mari:

Capitolul 1: Bisericile, școlile și curtea princiară din Alba Iulia – factori de cultivare și transmitere a muzicii. În primul capitol al lucrării noastre am realizat o scurtă incursiune în istoria orașului și a celor trei factori în care s-a creat, s-a dezvoltat și s-a transmis muzica în Alba Iulia: Bisericile, Școlile și Curtea Princiară. Am punctat mini-biografia a unor mari muzicieni care au desfășurat o bogată activitate în orașul Alba Iulia în timpul când aici, era capitala Principatului Transilvaniei, precum: Johannes Henricus Alstedius, Valentin Bakfark, Giovanni Batista Mosto, Girolamo Diruta sau Pietro Busto. Nu am omis rolul esențial jucat de Bisericile din Alba Iulia care prin preoții și cântăreții lor au păstrat și au transmis o tradiție muzicală. De asemenea, transmiterea noțiunilor muzicale din generație în generație s-a datorat și școlilor și dascălilor acestora. În școlile confesionale din oraș muzica era una dintre materiile principale, aceasta fiind predată de cele mai multe ori de cântăreții de la stranele bisericilor, care „profitau” și organizau coruri cu elevii acestor școli, dând răspunsurile la slujbele bisericesti.

Ni s-a părut important să ne oprim apoi asupra activității muzicale bisericesti și laice din Alba Iulia în prima jumătate a secolului XX. În capitolul 2, intitulat: **Activitatea muzicală bisericască din Alba Iulia în prima jumătate a secolului al XX-lea** am căutat să identificăm premisele istorice și culturale ale apariției primului cor bisericesc, activitatea corală bisericască a corurilor sub bagheta dirijorală a primilor profesori și conducători, afirmarea și dezvoltarea formațiilor corale, am căutat și identificat mici biografii ale dirijorilor care au condus aceste formații corale, activitatea corurilor parohiale în perioada Primului Război Mondial și în perioada interbelică, precum: profesorul Nicolae Oancea, profesorul Gheorghe Oancea, dirijorul Alexandru Voloșin, ierodiaconul Anatolie Scurtu, preotul și profesorul Petru Timișan, diaconul și profesorul de muzică Ioan C. Popescu, profesorul Marin Alexiu și mulți alți dirijori care nu fac parte din lucrările de specialitate.

Datorită unei bune colaborări dintre preoții bisericilor și dirijorii amintiți mai sus, în cadrul bisericilor din Alba Iulia s-au format coruri bărbătești și mixte. De asemenea, membrii formațiilor corale au organizat și echipe de teatru, fiind coordonați de către dirijori sau de alți profesori, cu care susțineau concerte corale însoțite de piese de teatru.

În același mod, în **Capitolul 3: Activitatea muzicală laică din prima jumătate a secolului al XX-lea: reuniuni corale, coruri școlare, coruri ale instituțiilor de stat, orchestre și fanfare** am completat activitatea corală bisericască cu activitatea formațiilor laice care s-a dezvoltat în școlile din oraș, în reuniunile și asociațiile culturale. În această

perioadă în paralel cu dezvoltarea muzicii corale bisericești s-au format o serie de coruri laice, la care participau membrii formațiilor corale ale locașurilor de cult. Am consemnat numele unor dirijori ca Octavian Sîntion, Gheorghe Oancea, Marin Alexiu, Letiția Contor și alții, care au adus un plus de valoare muzicii corale din orașul Marii Uniri. Ne-am oprit asupra performanțelor artistice obținute de către aceste formații corale la festivalurile și concursurile locale și naționale. O parte importantă am dedicat-o muzicii militare care a făcut parte din „portativul muzical” al acestui oraș. De asemenea, am punctat o serie de evenimente muzicale corale care s-au desfășurat în orașul nostru, prin acestea dorind să arătăm importanța cultural-muzicală pe care a avut-o acest oraș în prima jumătate a secolului al XX-lea.

Pe același model, ne-am îndreptat atenția și asupra activităților muzicale și bisericești din a doua jumătate a secolului trecut, în ultimele două capitole. Iată că în **Capitolul IV: Activitatea muzicală bisericească din Alba Iulia în a doua jumătate a secolului al XX-lea** am constatat că în perioada comunistă activitatea corală a fost mult mai redusă. Instaurarea regimului comunist după 1945 a reprezentat un moment în care multe arhive și documente au fost distruse sau pierdute, făcând astfel mai dificilă o documentare coerentă. Cu toate vicisitudinile acestui regim, activitatea corală a fost una destul de bogată, corurile și-au îmbogățit repertoriile, iar dirijorii au cules și armonizat piese corale noi. De asemenea, s-au format unele formații, altele și-au schimbat componența din coruri bărbătești transformându-se în coruri mixte sau invers. Nu i-am uitat nici pe dirijorii care au activat în această perioadă dintre care amintim: Ioan Pancu, Cornel Hațegan, Petru Pancu, profesoara de muzică Letiția Contor, Ioan Munteanu, Emil Pop, Ioan Contor și alții.

Totodată am consemnat și activitatea bogată pe care au desfășurat-o după evenimentele din 1989 profesorii de muzică și dirijorii corurilor amintindu-i pe profesorul Iosif Fiț, profesorul Moise Rusneac și părintele profesor Domin Adam.

Tot în acest capitol am dedicat o parte din cercetare activității muzicale și corale care s-a desfășurat începând cu anul 1991 în cele două școli teologice din oraș, Seminarul Teologic Ortodox „Sfântul Simion Ștefan” și Facultatea de Teologie. Formațiile corale din aceste instituții de învățământ au participat la nenumărate competiții și festivaluri, obținând nenumărate premii.

În ultimul capitol al cercetării ne-am axat pe activitatea corală laică desfășurată în școli, casele de cultură, instituții și întreprinderile din Alba Iulia. Am punctat și am adus la lumină informații despre formațiile existente și cele ce s-au înființat în această perioadă: corurile de la casele de cultură, corurile școlare, corurile din cadrul sindicatelor și corurile din instituțiile publice și din întreprinderile locale. De asemenea, am consemnat participările acestor formații la concursurile și festivalurile corale care s-au desfășurat pe plan local și

național, precum și premiile obținute. Am completat șirul de numele ale dirijorilor care s-au remarcat în această perioadă, precum: Ioan C. Popescu, Marin Alexiu, Emil Ciobotă, Stelian Feraru, Moise Rusneac, Iosif Fiț și alții.

La finalul lucrării avem Concluziile care reflectă intensa activitate muzicală-corală desfășurată de-a lungul secolului al XX-lea în orașul Alba Iulia. Totodată am completat lucrarea cu o parte din documentele adunate în perioada de cercetare pe care le-am pus în Anexele lucrării. Aceasta se încheie cu o Bibliografie care sperăm că va fi de folos cercetărilor viitoare.

CONCLUZII

Muzica este un grai în care se oglindesc fără posibilitatea de prefăcătorie însușirile psihice ale omului, ale popoarelor. Prin ea, sufletul blajin și visător al românilor a devenit cunoscut lumii, făcând pe străini să exclame: „Un popor care cântă doina atât de duios, trebuie să fie nobil și bun la inimă”.

Pe marea scenă muzicală a țării noastre, un gen care s-a impus în primii ani din cea de-a doua jumătate a secolului al XX, a fost muzica corală și cea camerală. Date fiind largile posibilități de sensibilizare a conștiințelor, aceste genuri artistice au fost tot mai mult prezente în spectacolele ocazionale, ca și în cele curente.

Prezente în repertoriul formațiilor de sine stătătoare sau abordate în cadrul unor montaje literar-muzicale sau recitaluri de poezie și muzică, piesele corale sau camerale se evidențiază prin conținutul de largă vibrație patriotică, datorat armonioasei îmbinări între text și muzică. Date fiind multiplele valențe educative ale muzicii corale și camerale este îmbucurătoare creșterea numerică și calitativă a formațiilor de acest gen.

Despre Alba Iulia, „inima țării”, s-a scris și s-a vorbit foarte mult, însă latura muzicală a fost puțin studiată. Cercetarea de față și-a propus să aducă mărturii despre existența în acest oraș a unei vieți muzicale în rândul comunităților bisericești, a școlilor și a instituțiilor de cultură. În cele ce urmează vom puncta concluziile la care am ajuns în urma acestei cercetări desfășurate pe parcursul secolului al XX-lea.

Am pornit în această cercetare ca o continuare a lucrării de licență pe care am elaborat-o în anul 2012, la Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, cercetare ce poartă numele „Trei decenii de activitatea corală a cappella în Alba Iulia”, în care am scris despre activitatea Corului „Codex Apulum”, dirijat de profesorul Iosif Fiț, cor din care am făcut parte. Am început cercetarea cu următoare întrebare: de când începe să existe activitatea muzicală-corală să existe în acest oraș? Care și câte formații au activat aici? Ce dirijori au avut aceste formații?

Datorită a trei factori: Biserica, Școala și Curtea Princiară, am găsit dovezi că aici, la Alba Iulia, a existat o cântare corală încă din secolul al XVII-lea prin folosirea unui cântări corale în catedrala calvină de aici, în timpul domniei lui Gabriel Bethlen. Pe lângă cântarea corală la unison a psalmilor cântați în timpul slujbelor, principele a încercat introducerea unui stil anglican de cântare corală, într-o armonizare bazată pe terțe și sexte paralele, numită „faux-bourdon”.

Adevărata cântare corală pătrunde în teritoriile române începând cu secolul al XIX, fiind o variantă inedită față de ceea ce se cânta până atunci, la strană, pe o singură voce, o

cântare care era monodică. De la cântarea de strană s-a încercat introducerea cântării în comun, iar apoi acceptarea cântării corale. În Transilvania primul cor lua ființă la mijlocul secolului al XIX-lea. Din păcate introducerea muzicii corale în spațiul bisericesc s-a făcut mai lent, acest lucru datorându-se lipsei unui repertoriu adaptat și propriu. Cu toate acestea compozitorii și dirijorii autohtoni au „importat” unele creații din literatura muzicală rusă iar apoi, treptat, prin contribuția corifeilor creatori ai muzicii corale românești, acest nou gen muzical s-a cristalizat. Noua formă de cântare introdusă în cultul bisericii a avut rol de întărire a conștiinței unității noastre sufletești, și apartenenței la credința strămoșească.

Înființarea și susținerea unor formații corale implică anumite eforturi fizice dar și materiale, costuri, care de cele mai multe ori nu pot fi suportate de către o persoană sau de către membrii corului. Așa se face că formațiile corale din Alba Iulia s-au înființat și și-au desfășurat activitatea în cadrul instituțiilor ecleziiale: parohiile, sau a unor asociații și reuniuni: Despărțământul ASTRA Alba Iulia, Reuniunea Meseriașilor și Economilor.

Un rol esențial în viața muzicală-corală din Alba Iulia l-au avut școlile confesionale ortodoxe. Dascălii acestora de cele mai multe ori era cântăreții de la stranele bisericilor. Acestora li s-a introdus „în fișa postului” și „în fișa de disciplină” orele de muzică bisericească și de ansamblu coral. Deci, aveau obligația de a forma și dirija coruri, iar din această activitate încasau venituri suplimentare. Suntem îndreptățiți să afirmăm că activitatea corală desfășurată de dascălii școlilor confesionale de pe lângă Biserica Ortodoxă „Buna Vestire” din Centru și de la Biserica Ortodoxă „Sfânta Treime” din Maieri, au înființat nu doar corurile școlare alcătuite din elevii acestor instituții de învățământ, ci și coruri de adulți pentru cele două biserici parohiale. Astfel, existând o competiție în cântarea corală între toate categoriile de vârstă.

Deci, școlile confesionale erau rampele de lansare pentru membrii corurilor din Alba Iulia și nu numai. Pe băncile școlii, micuții coriști se formau deprinzând cântarea, noțiuni de educație muzicală, apoi activau în corurile școlilor confesionale, mai târziu în școlile primare, urmând ca la finalizarea studiilor aceștia să devină coriști în corurile de adulți. Așa se explică capacitatea acestor coruri formate din amatori de a cânta piese corale pe patru voci, unele dintre ele având o dificultate ridicată.

Prima formație corală despre care avem documente este corul parohiei ortodoxe Maieri care așa cum reiese din Raționamentul protopopiatului pe anul 1898 era „primul cor din tract”, adică din protopopiat. Așadar acest cor se înființează la 30 de ani după înființarea primului cor din centrul cultural de la Orăștie, la 50 de ani după apariția primului cor din Sibiu, și la 58 de ani de la formarea primului cor din Cluj-Napoca. Cu siguranță atât membrii

corului cât și dirijorul au fost elevi ai școlii confesionale de lângă tinda bisericii „Sfânta Treime”.

Documentele parcurse în cercetarea noastră, datele despre componența corului sunt adesea confuze, la început ansamblul era mixt, apoi bărbătesc, apoi a revenit la formula mixtă la fel cum activează și astăzi. Documentele consemnează faptul că formația corală pe lângă cântarea religioasă din biserica parohială, susținea concerte cu diferite ocazii, spectacole de teatru și de dans, participau la diferite evenimente, înmormântări, sfințiri de biserici. Pe lângă satisfacțiile avute în urma acestor participări, membrii corului erau remunerați în bani, li se organiza unele petreceri, realizau pelerinaje. Toate acestea contribuiau la crearea unor legături strânse între membrii corului.

Fiecare din dirijorii care au condus această formație corală bisericească a Parohiei Ortodoxe Maieri I a încercat să îmbogățească repertoriul coral fie prin piese ale compozitorilor celebrii români sau străini, fie prin culegerea și armonizarea unor cântece de către ei înșiși. Unii dintre dirijorii corul aveau cunoștințe muzicale, alții în calitate de coriști au învățat și au preluat arta dirijorală de la predecesorii lor. Dirijorii au rămas în memoria coriștilor asemenea unor figuri luminoase care le-au deschis drumul în labirintul cântării corale.

Mergând mai departe pe „portativul muzical” al formațiilor corale din Alba Iulia, descoperim o altă formație corală formată în cadrul bisericii parohiale „Buna Vestire” din centrul orașului. Nu cunoaștem cu exactitate data înființării acesteia, dar și pe lângă această biserică existând o școală confesională este de neimaginat să nu fi avut un cor format din copiii care au frecventat până în 1917 cursurile acesteia. Apoi, odată cu venirea la Alba Iulia, la primul Liceu de stat, a profesorului de muzică Nicolae Oancea, acesta pune bazele formației corale bisericești, în jurul anului 1920. Pe lângă atribuția de dirijor al corului bisericesc, maestrul Nicolae Oancea conducea corul elevilor liceului „Mihai Viteazul”, a înființat și condus Societatea Muzica „Jacob Mureșianu” din aceeași școală și preda muzica la Școala de Ucenici.

La fel ca și în cazul corului bisericii ortodoxe din Maieri, formația corală de la „biserica grecilor” a fost fie mixtă, fie bărbătească, iar apoi revenind la formula mixtă. Datorită importanței pe care a avut-o această biserică, fiind sediul protopopiatului și a Vicariatului Ortodox de la Alba Iulia, preoții paroh, care de cele mai multe ori erau și protopopi, s-au îngrijit ca pe lângă o slujire exemplară, preoții să fie acompaniați de o cântare de strană dar și corală de cea mai bună calitate. Astfel, din șirul dirijorilor care au condus formația corală vedem că majoritatea erau selectați doar dacă aveau cunoștințe muzicale.

Corul era socotit ca o podoabă a bisericii, și deci nu putea să fie dirijat de un neștiutor al tainelor corale.

Participarea corului bisericesc la diferite evenimente din oraș, conferințe, concerte, producțiuni teatrale, dar și în alte localități i-a adus acestuia un prestigiu vizibil. Protopopul și parohul Alexandru Baba, solicita ca la evenimentele bisericești, dar și la celelalte laice să participe corul, care prin frumusețea și rafinamentul interpretativ aduceau un plus de valoare evenimentului la care participa. Repertoriul formației era diversificat atât din punct de vedere al cântărilor religioase, cât și al cântărilor laice.

Pe lângă aceste două coruri de referință din viața corală bisericească din Alba Iulia, în „portativul muzical” am consemnat date despre corul bisericesc de la Parohia Alba Iulia Partoș, înființat în anii 1940, apoi am punctat informațiile despre corul Catedralei Încoronării și al Episcopiei Armatei, înființat credem noi în anul 1928, și nu în anul 1929 cum afirmă unii cercetători. De asemenea, un cor asupra căruia s-a oprit cercetarea noastră a fost corul bisericesc al Parohiei Pâclișa, actualmente cartier al orașului Alba Iulia. Și în această comunitate a existat o școală confesională ortodoxă unde s-a format un cor de copii, iar din anul 1914 s-a pus bazele unui cor bisericesc de adulți.

Datorită faptului că în Alba Iulia există și alte confesiuni religioase pe lângă ce ortodoxă, cercetarea noastră s-a ocupat și de formațiilor corale de la celelalte biserici.

Astfel, am cercetat documentele aflate în arhiva Parohiei Ortodoxe Maieri II, care din secolul al XVIII-lea și până în anul 1948 a fost greco-catolică, urmând ca apoi să fie din nou atribuită cultului ortodox. Am descoperit că în anul 1926, când parohia a fost preluată de către părintele Elie Magda s-a format un cor bisericesc. Pentru început repertoriul liturgic era alcătuit din Liturghia lui Antoniu Sequens și alte cântări de diferiți autori. Din anul 1932, în aceeași parohie s-a format și un cor mixt. Ambele formații corale pe lângă răspunsurile la Sfânta Liturghie participau la diferite evenimente și festivaluri, dar membrii corurilor organizau alături de Asociațiile de femei ale parohiei, concerte, seri dansante și producții teatrale, al căror venituri era destinat fondului bisericii parohiale. Renumerația dirijorului se făcea în bani, dar și în natură, primind câte un teren din partea parohiei pe care îl lucra sau îl dădea în arendă.

Subliniem un aspect interesant în privința dirijorilor. Aceștia „migrau” de la o corală la alta. Este cazul profesorului Gheorghe Oancea, fratele celebrului Nicolae Oancea, care a dirijat corul parohiei ortodoxe din Centru, apoi pe cel al parohiei greco-catolice din Maieri. De asemenea, fostul preot și dirijor Petru Timișan, a dirijat ambele coruri, mai întâi pe cel ortodox din centru, apoi când biserica din Maieri II a trecut la Ortodoxie, a dirijat pentru un scurt timp și corala de aici. Și exemplele pot continua: Alexandru Voloșin (corul Catedralei,

corul „Buna Vestire” și iarăși corul Catedralei ortodoxe), Ioan Pancu (corul Catedralei și corul din Maieri) ș.a. Prin aceste „migrări” ale dirijorilor și unii membri ai formațiilor corale care se „plimbau” de la o formație la alta, de multe ori destabilizând formațiile, s-a ajuns chiar la unele încetări ale activității corale.

O altă parohie greco-catolică la care a existat activitate corală a fost biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” din cartierul Lipoveni. Și pe lângă această biserică a existat o școală, deci a existat și activitate corală cu copiii. Datele despre activitatea corală bisericească sunt mai puține, însă putem afirma că și aici ca și la biserica greco-catolică din Maieri s-a format un cor.

Comunitatea Evanghelică din Alba Iulia a avut o reuniune corală atestată ca persoană juridică înscrisă la Tribunalul din Alba Iulia. Scopul acestei societăți corale era strict cel cultural. Majoritatea pieselor aflate în repertoriul corului erau în limba germană. Pe lângă activitatea bisericească, membrii reuniunii corale evanghelice organizau concerte, piese de teatru și unele seri culturale.

În ultimii ai au primei jumătăți ai secolului XX, la Alba Iulia s-a înființat Școala de cântăreți bisericești „Sfântul Nicolae”, aflată sub autoritatea Vicariatului Ortodox Român. Chiar dacă aceasta nu a avut o existență îndelungă, activând doar pentru o perioadă de 2 ani (1943-1945), elevii și cântăreții bisericești care au frecventat cursurile acestei școli s-au deprins cu cântarea bisericească de strană, dar și cu cântarea bisericească corală, mărturie dau știmele scrise și păstrate în arhiva parohiei Centru de către doi elevi ai școlii. Prin cântarea bisericească și prin muzica corală care se predau în această școală s-a asigurat un nivel superior de pregătire profesională a elevilor și a cântăreților bisericești, care de cele mai multe ori făceau parte din corurile parohiale sau au devenit chiar dirijori.

O altă parte importantă a cercetării noastre s-a axat pe activitatea muzicală-corală laică. Istoria locală a orașului a cunoscut o etapă importantă și înfloritoare, odată cu înființarea în primii ani ai secolului XX a Reuniunii Meseriașilor, comercianților și economilor români. Scopul reuniunii a fost de a înființa o casină, o bibliotecă și un cor vocal. De asemenea, membrii reuniunii au promovat interesele și valorile morale ale comunității din oraș. Dirijorul acestei reuniuni a fost preot dar și învățător, ceea ce ne face să subliniem încă odată buna colaborare dintre biserică, școală și reuniune. Membrii reuniunii cântau la evenimentele publice din oraș, la concerte festive, dar în repertoriul lor existau și piese corale bisericești, așa cum vedem, corul intonând cântările funebre ale lui Dimitrie Cunțan la înmormântarea episcopului militar Ioan Stroia al Armatei.

Pe lângă corul de la Reuniunea Meseriașilor, în cercetarea noastră am mai punctat câteva date despre activitatea muzicală desfășurată în cadrul corului Despărțământului

ASTRA, a corului gărzii țărănești a Partidului Național Țărănesc și a Societății Filarmonice „Harmonia”.

De pe „portativul muzical” nu puteau lipsii formațiile corale și orchestrele școlare ale elevilor. Atât în cadrul școlilor primare cât și a primului Liceu de stat înființat după 1918 în Transilvania, și anume la Liceul „Mihai Viteazul” din orașul Marii Uniri a existat o bogată și diversificată activitate muzicală. Aportul adus de profesorii de muzică ce au activat aici: Nicolae Oancea, Gheorghe Oancea și Marin Alexiu este de netăgăduit. Aceștia au pus bazele unor coruri școlare, a unor societăți muzicale și a unor orchestre muzicale. Elevii care făceau parte din corurile și orchestrele școlare participau la evenimentele prilejuite de zilele naționale, de concertele comemorative, dar și la unele competiții locale și naționale.

Din paleta de coruri școlare avem informații prețioase despre următoarele: corul și orchestra Liceului „Mihai Viteazul”, corul Liceului de Fete, corul și orchestra Liceului de băieți romano-catolic, corul Gimnaziului romano-catolic de fete, corul școlii primare „Avram Iancu” și altele.

O altă prezență muzicală pe scena Alba Iuliei a fost corul și fanfara Regimentului 91 Infanterie din orașul Marii Uniri. Regimentul a fost înființat în anul 1919. Soldații instrumentiști dar și cei care cântau în corul Armatei participau la cele mai importante evenimente ale orașului. De asemenea, fanfara militară avea colaborări cu reuniunile și asociațiile culturale din oraș.

Instaurarea regimului comunist a adus schimbări semnificative în toate ramurile societății românești. În cercetarea noastră ne-am oprit asupra activității muzicale-corale bisericesti și laice din această perioadă. Din păcate sursele bibliografice, documentele păstrate în arhivele parohiale, în cele instituționale ecleziastice nu sunt foarte bogate în informații cu privire la activitatea corală bisericască din această perioadă. Cântarea corală a fost executată mai mult în biserică decât în afara ei, deci nu putem vorbi despre o dezvoltare prea mare a muzicii corale bisericesti în această perioadă. În schimb, muzica corală laică, în perioada comunistă a căpătat noi valențe, a avut mai multe perioade de dezvoltare.

Corurile parohiale au rămas aceleași, cele două de la bisericile din cartierul Maieri, corul de la biserică din Centru, corul Catedralei Încoronării, corul din Partoș și cel din Pâclișa. Pe lângă acestea s-a mai format un cor bisericesc la Parohia Bărabanț, cartier al orașului nostru. Am constata grija pe care preoții parohi împreună cu consiliile parohiale o avea pentru păstrarea corului. Aceștia au implementat începând cu anul 1953, colectarea celui de-al „treilea disc” destinat dirijorului și coriștilor. Din fondul acesta erau remunerați atât conducătorul corului cât și coriștii, care de cele mai multe ori, făceau și muncă benevolă.

Aceștia mai erau răsplățiți și prin alte metode: organizarea unor mese festive și a unor pelerinaje în plină perioadă comunistă.

Tot în această perioadă grea, pe lângă Parohia Maieri I, s-a format din anul 1987 un cor de copii care poartă numele „Theotokos”. Corul a început drumul frumos cu un număr de 24 de tineri, dirijați tot de un tânăr talentat, Nicolae Călin Bulac, cel care dirijează corul și în prezent. Repertoriul corului cuprinde piese religioase specifice atât credinței ortodoxe, cât și altor culte creștine, melodii din repertoriul coral clasic și folcloric. Cu toate că timp de doi ani activitatea s-a desfășurat sub regimul ateu-comunist, corul de copii a avut și atunci o bogată misiune, fiind cunoscut în bisericile din oraș și din țară.

O altă parte a cercetării noastre s-a oprit la activitatea laică corală din Alba Iulia. Am constatat o deosebită activitate în cadrul Casei de Cultură mai întâi pe lângă cea municipală aflată în parcul central al orașului, în clădirea fostului Teatru „Caragiale”, iar din anul 1976, centrul cultural-muzical din oraș s-a mutat în noua clădire a Casei de cultură a Sindicatelor edificată în cartierul Cetate. Ansamblurile corale care au activat în cadrul celor două case de cultură au obținut numeroase distincții la diferite competiții regionale, județene, interregionale, interjudețene, naționale și chiar internaționale. Printr-o participare constantă la evenimente, festivaluri, concursuri, sau chiar concerte pentru locuitorii orașului, formațiile de la Casele de Cultură au realizat o performanță muzicală îndelungată și constantă și nu doar una ocazională.

Tot în perioada comunistă, la Alba Iulia, au fost organizate multe coruri școlare de către profesorii de muzică care au activat în acest domeniu al artelor. Eforturile și dăruirea pe care dascălii și dirijorii le-au depus au fost încununuate cu concerte memorabile și cu premii și distincții la diferite concursuri și festivaluri. Fiecare școală și liceu se străduia să aibă o formație artistică, fie ea cor, sau echipă de teatru, orchestră vocală sau instrumentală, toate acestea pentru a-i antrena pe elevi în activitatea muzicală.

Au mai fost înființate formații corale și în cadrul sindicatelor și a întreprinderilor locale, având ca dirijori pe profesorii de la școlile și instituțiile de cultură ale orașului. Date despre aceste coruri am cules din presa vremii, din documentele aflate în diferite fonduri de la Arhivele Naționale, filiala Alba, precum și de la foști dirijori și coriști ai acestor formații. Exista o bună colaborare între corurile sindicatelor și cele ale întreprinderilor, precum și între dirijorii acestora, fapt care atestă o unitate a activității corale. De asemenea, am constatat că unii membrii ai acestor formații corale laice, activau și în corurile bisericesti, acest lucru fiind valabil și în cazul dirijorilor.

Formațiile corale din județul nostru au manifestat în perioada comunistă, în decursul activităților desfășurate, o adevărată preocupare pentru valorificarea patrimoniului muzical

românesc, precum și pentru prelucrarea unor piese folclorice din bogata creație populară a Munților Apuseni, a văii Mureșului și a tuturor zonelor etnografice de pe cuprinsul județului Alba. Din repertoriul corurilor din instituțiile de cultură nu au lipsit piesele: „Imnul de Stat al Republicii Socialiste România”, „Pui de lei”, „Vitează Românie” de Dumitru Eremia, „Glorios partid” de Mircea Neagu, „Părinte drag, partid iubit” de Gh. Bazavan, „Republică măreață vatră” de I. D. Chirescu, „Partidul meu” de Gh. Danga, „Marșul lui Tudor” de Ion Dumitrescu, „La Apulum – Alba Iulia” de Tudor Jarda și multe altele care aduceau laudă partidului și conducătorului aflat la putere.

Cu toate acestea, formațiile corale aveau în repertorii și alte piese din repertoriul intern și internațional: „Cântec de leagăn” de Ion Croitoru, „Divertisment staccato” de Ion Popescu Runcu, „Păstorita” de Augustin Bena, „Andaluza” de Ion Vidu, „Bat-te legea de naș” de I. Popescu, „Mama” de Ion Chirescu, „Două inimi nu-mi dau pace” de Gheorghe Dima ș.a. Îmbogățirea repertoriului prin abordarea unor cântece cu specific local s-a realizat prin prelucrarea unor cântece populare: „Fata ardeleană”, „Du-te dor”, suite de țarine, „Noi suntem moți de granit”, „Jieneasca” ș.a. O mare atenție s-a acordat reînnoirii și îmbogățirii repertoriilor, ponderea ocupând-o cântecele patriotice, revoluționare muncitorești, urmate de prelucrările folclorice. Alături de creații corale clasice și contemporane, cu o mare încărcătură emoțional-patriotică au fost incluse în repertorii și piese ale unor cunoscuți compozitori de pe meleagurile Albei („La mijloc de codru des”, „Primăvara” de Iacob Mureșianu, „La fântână”, „Badea meu” de Augustin Bena, „Țarina”, „Frunză verde dintre vii” de Nicodim Ganea).

În contextul larg al vieții culturale tezaurul muzicii corale reprezintă un valoros patrimoniu, de înaltă ținută artistică și educativă. Este una din marile realizări ale Festivalului Național „Cântarea României” de a fi repus în drepturile firești și acest gen artistic de largă vibrație patriotică, revoluționară. Profilarea formațiilor corale, într-o mare diversitate stilistică – coruri mixte pe voci egale, coruri cu acompaniament instrumental, coruri feminine, coruri bărbătești, coruri de cameră, coruri de copii etc. au contribuit la îmbogățirea vieții culturale a județului și a orașului nostru, aducând în manifestările organizate o notă de elevată ținută artistică. De asemenea, Festivalul Național „Cântarea României” a avut un rol covârșitor în înființarea unor formații de muzică corală și în dezvoltarea celor deja existente. Spectacolele realizate în școlile, întreprinderi, instituțiile de cultură și cele economice erau adevărate dezlănțuiri de ambiții în sensul bun al cuvântului, fiecare formație pregătindu-se cât mai bine posibil.

Cu un succes de marcă al mișcării corale din județ amintim apoi Festivalul muzical interjudețean „Iacob Mureșianu”, organizat la Blaj de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă, și Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă,

festival care s-a bucurat de participarea unor formații de elită din întreaga țară, din județul și din orașul nostru. Fără discuții, s-au făcut progrese însemnate în promovarea muzicii corale românești, clasice și contemporane, nu însă la nivelul exigențelor, al potențialului de care dispunea societatea. Festivalul, cu o frumoasă tradiție în cultura acestor meleaguri a contribuit la stimularea acestui gen artistic cu largi valențe educativ-formative. În viața cultural-artistică a județului, muzica corală a fost o forță tot mai puternică, de educare patriotică, revoluționară a maselor largi de oameni ai muncii.

În perioada de dinainte de 1989 erau multe activități în toate domeniile. Conducerile de sindicate contribuiau cu ajutoare financiare pentru realizare de activități culturale. După revoluție, când sindicatele s-au desființat, nici Casele de cultură nu mai aveau prea multe evenimente. A fost o perioadă de stagnare, deoarece aceste instituții de cultură nu mai „educau oamenii muncii”, ci erau mai degrabă niște locuri de divertisment, de deconectare de la cotidian. Observăm o scăderea a activității corale laice și o diversificare a activității corale bisericești, prin reorganizarea unor coruri și prin organizarea altora, dar și prin înființarea școlilor teologice și a liceului de muzică din Alba Iulia.

Făcând o privire de ansamblu asupra celor prezentate mai sus, și mergând pe firul evolutiv al dezvoltării muzicii corale bisericești din Alba Iulia, dar și a celei laice, putem concluziona pe scurt că eforturile depuse de dirijorii corurilor, de preoții parohiilor unde aceste formații corale au activat, și de membrii corurilor au fost de-a dreptul inimaginabile, având în vedere mentalitatea vremii, regimul auster, modul cum erau tratați profesorii de muzică și dirijorii, și condițiile vitrege în care s-a cristalizat genul coral.

Exemplul concrete de dăruire, de adânc patriotism al acestor formații corale din orașul nostru care încă mai dăinuie și în prezent, ne face să credem că dragostea pentru muzica corală bisericească și laică a fost mai presus decât orice. Din munca lor desfășurată „sub obroc” au ieșit atâtea și atâtea momente de cântare liturgică, de concerte care au născut, păstrat și întreținut dragostea față de arta corală bisericească și laică, de Biserica și de Patria strămoșească.

Istoria a demonstrat că nu întotdeauna importanța administrativă a unor mari centre a coincis și cu o vigoare cultural-artistică pe care în schimb, ca prin miracol unele orașe mici și-au dobândit-o și au impus-o prezentului și viitorului. Consider că Alba Iulia prin frumusețea locurilor și, mai ales, prin încărcătura de istorie și cultură artistică-muzicală, a fost un centru muzical de importanță națională și internațională. Paginile scrise mai sus cu pasiune, dragoste și sinceră admirație la adresa rodniciei și impunătoarei activități corale desfășurate în Alba Iulia sunt un exemplu viu și concret de largă apreciere arătată ostenitorilor din marele „ansamblu coral-muzical a municipiului cultural Alba Iulia”, care merită să nu fie dați uitării.